

INTRODUCTIO IN UNIVERSAM
ARISTOTELIS PHILOSOPHIAM
DUBROVČANINA BLAŽA ŠIMIĆA

SERAFIN HRKAĆ

(Visoko)

UDK 1 : 019.942
Stručni članak
Primljeno: 13. 6. 1990.

Život

Blaž Šimić je rođen u Dubrovniku u prvoj dekadi 18. st. (usp. *Liber archivalis in quo de origine provinciae Bosnae Argentinae . . . ac de praeclaris gestis in et extra eam . . .*, MDCCLXVII, str. 233. Franjevačkog arhiva u Makarskoj). Članom franjevačke provincije Bosne Srebrene postao je u Našicama 25. II. 1720. (usp. *Isto*, str. 132). God. 1732. počeo je, iza profesora Nijemca fra Tome Jellé-a (usp. *Liber archivalis . . .* str. 224. i *Protocollum conventus Brod* franjevačkog arhiva u Sl. Brodu), svoje trogodišnje predavanje filozofije na Visokoj filozofskoj školi u Sl. Brodu (usp. *Liber archivalis . . .* str. 243. i 249). Sastavio je za svoje studente priručnik koji nam je sačuvan u prijepisu njegova studenta fra Marka Miloševića iz Iloka. Po završetku profesorskog rada posvećuje se pastoralnoj aktivnosti (usp. *Protocollum conventus Vellicensis*, str. 40—41. franjevačkog samostana u Sl. Požegi). Umro je kao župnik u Staroj Gradiški 9. VI. 1739 (usp. *Necrologium conventus Posegae* franjevačkog samostana u Sl. Požegi i E. HOŠKO, *Franjevačka visoka filozofska škola u Sl. Brodu u Nova et vetera*, Sarajevo 1977. sv. 2, str. 77). Na profesorskoj katedri ga je naslijedio njegov učenik Antun Žderić od Vinkovaca koji je također ostavio dva velika autografska djela: *Cursus triennalis universae philosophiae Aristotelico-Sco-tisticae* i *Tractatus in octo libros Physicorum Aristotelis*. Prvo se čuva u Franjevačkoj biblioteci Kraljeve Sutjeske (usp. S. HRKAĆ, *Filozofijski rukopisi na latinskom jeziku franjevačke biblioteke u Kraljevoj Sutjeski* u *Prilozi* 7—8/1978. str. 257—288. i *ISTI, Prilozi*, 29—30/1989, str. 193—199.

Opis rukopisa

Čuva se u franjevačkoj biblioteci u Iloku pod signaturom C 293. Uvezen je u tvrde sive kartonske korice s kožnim, većim dijelom oštećenim, hrbatom. Na početku i na kraju je obložen sa po dva prazna lista. Pisanih nepaginiranih stranica veličine 20,5 × 16,5 cm ima 518. Prazne stranice su: 27—28, 126—128, 217—229, 414—419. Rukopis je sačuvan u dobrom stanju; jedino je pri dnu oštećena str. 501—502. Iz samog manuskripta su očiti podaci o autoru i vremenu nastanka.

Na str. 1. stoji: *Introductio ad universam Aristotelis Philosophiam iuxta mentem Ioannis Duns Scoti subtilium scholae nostrae antesignani et Doctoris subtilissimi sub lectore M. V. P. F. Blasi de Dubrovnik. In conventu Sanctissimae Trinitatis Bradiensis: Anno Domini 1732. die 16 Ianuarii Fr. Marcus ab Ilok studens Philosophiae incipit.*

Na str. 2. piše: *Incipit universa Philosophia ad mentem Doctoris Mariani Ioannis Duns Scoti: caeli terraeque maiestatis supremae uni trinoque Deo, Sanctissimae ac semper Immaculatae Virgini Matri ac Fundatori nostro S. Francisco Seraphico, S. Antonio Paduano, sanctae Catharinae ceterisque Philosophiae tutelaribus dedicata et consecrata Anno 1732 Domini, mense septembri, nona die.*

Na str. 125. je upisano: *An 1733 no; Die 2da februarii feliciter; In festo Purificationis. Ego fr. Marcus Milosevich a Illoko. Na str. 170. čitamo: N. B. Habuimus Primam distinctionem seu Conclusiones Proemiales logicae 16. Maij 1733 seria quarta in festo Translationis S. Bernardini Senensis.*

Na str. 517. piše: *Et haec sufficiant ac maiorem Dei Conditoris Eiusque Genitricis, sine labe originali conceptae, nostrorum patronorum laudem, de logica sufficiant, quamvis plurimae adhuc quaestiones de logica et quaestiunculae ac notitiae, non parvum scitu, tradi possent utiles, quoniam tamen tempus tum, quod brevi adhuc spatio, suum circulum, motum absolvet, ea examinare petit minime, tunc quia quod vos, entibus, ea per se scire, in posterum si bene memoria retenta fuerint, hucusque dicta, difficile non erit. Finis.*

Rukopis završava na str. 518. riječima: *Finis Maioris Logicae. Deo gratias ac B. V. M. feliciter finivi ego frater Marcus Millossevich, Brodii in conventu Ss-mae Trinitatis, die 18. decembris An 1733 no, in festo Expectationis B. V. M. Laus Deo.*

Sadržaj

Introductio ad universam Aristotelis philosophiam iuxta mentem Ioannis Duns Scoti (1)

Dedicatio (2)

Proemium in universam Philosophiam (3)

Adnotationes protologicae. Quid sit philosophia et quae eius potissimae sectae (3)

Pars I: De terminis

- Articulus I: Quid sit terminus in communi, ut sic, seu logicus (5)
- Articulus II: Quotuplex est terminus communis ut sic seu logicus (6)
- Sectio I: De divisione termini materialis formalis (7)
- Sectio II: De termino vocali, praesertim scativo et tipico (8)
- Sectio III: De divisione termini scativi (10)
- Subsectionis titulus: De quosdam (!) aliis divisionibus termini ex parte rei significatione (15)
- Sectio V: De divisione termini ex parte modi significandi (19)
- Sectio VI: De colatione terminorum ad invicem (22)
- Sectio VII: De proprietatibus terminorum (25)
- Subsectio: De variis divisionibus suppositionis (29)
- Sectio VIII: De septem reliquis proprietatibus terminorum (32)
- Sectio ultima: De quibusdam terminis in scholis frequentatissimis (34)

Pars II: De propositione

- Sectio I: De nomine, verbo et oratione dialecticae (38)
- Sectio II: De propositione eiusque divisione (41)
- Sectio III: De divisione propositionis hypotheticae (43)
- Sectio IV: De materia, forma, quantitate et qualitate propositionis chategoricae (45)
- Sectio V: De materia, forma, quantitate et qualitate propositionis hypotethicae (47)
- Sectio VI: De propositione modali (49)
- Sectio VII: De materia, forma, quantitate et qualitate propositionis modalis (51)
- Sectio VIII: De oppositione propositionum chategoricarum seu simplicium (52)
- Subsectio incidens: De oppositione propositionum singularium (59)
- Sectio VIII: De aequipollentia propositionum simplicium (62)
- Sectio IX: De conversione propositionum simplicium (65)
- Sectio XI: De oppositione modalium (69)
- Sectio XII: De aequipollentia et conversione modalium (71)
- Sectio XIII: De propositione exponibili et insolubili (73);
- Sectio XIV: De modo sciendi, et primo: de definitione (75);
- Sectio XV: De divisione (78);

Pars III: De spectantibus ad tertiam intellectus operationem (81):

- Sectio I: De argumentatione eiusque specibus (81);
- Sectio II: De regulis communibus bonae argumentationis (85);
- Sectio III: De syllogismo eiusque materia et forma (90);
- Sectio IV: De principiis generalibus et legibus syllogismi, ubi de figuris eiusdem (91);

Sectio V: De figuris cuiuscumque figurae (95);

Sectio VI: De reductione ostensiva (104);

Sectio VII: De reductione ad impossibile (106);

Sectio VIII: De syllogismo expository et obliquo (109);

Sectio IX: De syllogismo modali et hypothetico (111);

Sectio X: De arte inveniendi medium terminum (112);

Sectio XI: De syllogismo demonstrativo (114);

Sectio XII: De syllogismo topico eiusque maximis (115);

Sectio XIII et ultima: De syllogismo sophistico, ubi eius sophismata deteguntur (119—148).

In Dei nomine incipit:

Breve proemium in LOGICAM MAIOREM (149):

Tractatus I:

Disputatio proemialis: An detur Logica?

Quaestio I: An detur et quotuplex sit Logica? (150);

Dico: Dari logicam nedum naturalem sed etiam artificialem, distinctam a naturali (153);

Quaestio II: An logica sit scientia (157)

Dico: Logica est scientia quoad omnes partes (160);

Quaestio III: De divisione scientiae, ubi: an logica sit scientia practica vel speculativa? (168)

Quaestio V: Quodnam sit obiectum logicae (173);

Dico: Syllogismus est obiectum adaequatum totale attributionis logicae sive in se consideratae sive quatenus traditae ab Aristotele (177)

Quaestio VI: An logica sit necessaria simpliciter ad alias scientias acquirendas (184);

Conclusio: Logica artificialis est necessaria simpliciter ad alias scientias acquirendas in ratione scientiae strictae (185—194).

Tractatus II:

Primae apprehensionis graviora complectens (195)

Disputatio II: De ente rationis chymerico (195);

Quaestio I: An detur ens rationis chymericum (195);

Dico: Datur ens rationis chymericum (196)

Quaestio II: Quaenam potentia posit efficere ens rationis et quae non? (208)

Conclusio: Solus intellectus creatus, non vero divinus, neque aliqua alla potentia . . . (210—216)

Quaestio III: An negationes et privationes necnon denominationes extrinsecae sint entia rationis? (231)

Conclusio: Negationes et privationes necnon denominationes extrinsecae non sunt entia rationis (233—242).

Tractatus III:

Disputatio III: De distinctionibus (243):

Quaestio I: Quid sit identitas et distinctio, et in quo pro formali constituunt (243);

Quaestio II: Utrum detur distinctio formalis Scotica? (252);

Conclusio: Datur distinctio formalis Scotica tam in creatis, inter gradus metaphysicos v.g. inter animalitatem et rationalitatem, quam in divinis inter esse et attributa (254–271).

Tractatus IV:

Disputatio IV: De universalibus in communi (271)

Quaestio I: Utrum naturae, quae denominantur universales, in rerum natura existant? (271);

Quaestio II: Utrum natura communis sit inclusa in singularibus, vel saltem a singularibus distincta? (281);

Conclusio: Natura communis non existit separata a singularibus, sed est in ipsis inclusa . . . (282);

Quaestio III: Utrum natura sit communis per inexistentiam, vel per indifferentiam, vel per solam similitudinem (287);

Conclusio: Natura non est communis per inexistentiam, nec per solam similitudinem, sed per indifferentiam negativam (289);

Quaestio IV: Utrum naturis quae denominantur communes seu universales conveniat unitas formalis a parte rei (297);

Conclusio: Unitas formalis convenit naturis nedum in statu essentiae verum etiam in statu existentiae realis (300);

Quaestio V: An detur universale logicum, in quo consistit eius ratio formalis? (305);

Conclusio: Universale logicum non datur a parte rei sed praecise per operationem intellectus (307);

Quaestio VI: An universale logicum fiat per solam cognitionem abstractivam intellectus? (317);

Conclusio: Ad universale logicum non sufficit sola cognitio abstractiva, sed etiam requiritur cognitio simplex comparativa (319);

Quaestio VII: Utrum universale logicum recte ac sufficienter dividatur in quinque universalia seu praedicabilia? (325);

Conclusio: Divisio universalis logica in quinque praedicabilia est legitima, sufficiens, adaequata (327)

Quaestio ultima: An universale ut sic sit univocum ad quinque praedicabilia? (354);

Conclusio: Universale ut sic est commune et univocum ad quinque praedicabilia (334).

Tractatus V:

De universalibus in particulari (337)

Disputatio V:

Quaestio I: Quid sit genus? (338);

Quaestio II: An definitio generis sit quidditativa? (341);

Quaestio III: An genus posset conservari in unica specie? (345)

De specie, quinto praedicabili (349)

Arbor Porphyriana (350);

Quaestio I: An definitio speciei sit convenienter data? (353);

Quaestio II: An species ut subicibilis vel ut praedicabilis sit universalis? (358);

De individuo (364);

Quaestio unica: An definitio individui sit bona, convenienter data a Porphyrio, et utrum ab individuis possit abstrahi aliqua ratio seu conceptus communis (364);

De differentia (373);

Quaestio I: Quid sit differentia et quotupliciter potest definiri? (373);

Quaestio II: Sub quonam respectu differentia constituitur tertium universale? (378);

De proprio, quarto praedicabili (381);

Quaestio unica: Sub qua ratione proprium sit universale et quidem ab accidente distinctum, et an necessario semper insit (381).

De accidente, quinto praedicabili (393);

Quaestio unica: An accidents sit bene definituma Porphyrio; et per quid constituitur inesse quinti praedicabilis? (393).

Tractatus VI:

Disputatio VI: De antepredicamentis (398);

Quaestio I: Quid sint univoca? (398);

Quaestio II: Quid sint aequivoca? (400);

Quaestio III: Utrum analogum mediet inter univocum et aequivocum? (402);

Quaestio IV: De praedicamentis in communi: Quid et quotuplicia sint praedicamenta? (407);

Quaestio V: Quomodo praedicamenta inter se distinguuntur? (411–413).

Utrum accidens habeat propriam existentiam distinctam ab existentia substantiae? (420);

Quaestio III: Quid sit quantitas et in quo consistat eius ratio formalis? (420);

Quaestio IV: Quid et quotuplex sit quantitas et in quo consistit eius ratio formalis? (427).

De relationibus (431)

Quaestio V: An detur, quod, et quotuplex sit relatio (431);

Quaestio VI: An relatio praedicamentalis sit accidens superadditum et realiter distinctum ab extremis? (437);

Quaestio VII: Utrum relatio constituatur in esse relationis per *esse in*, vel *ad*, aut per utrumque simul? (441)

Quaestio VIII: Utrum relatio praedicamentalis terminetur ad absolutum vel respectivum, et an una relatio possit fundari aliam (449)

Quaestio IX: An una et eadem numero relatio possit respicere terminos plures? (458);

Quaeres: Quaenam sint proprietates relationis? (463);

Quaestio X: De sex ultimis praedicamentis (465);

Articulus I: Quid et quotuplex sit actio? (466);

Articulus II: Quid et quotuplex sit passio? (467)

Articulus III: Quid et quotuplex sit UBI? (467);

Articulus IV: Quid et quotuplex sit situs? (469);

Articulus V: Quid et quotuplex sit QUANDO? (469)

Articulus ultimus: Quid et quotuplex sit habitus? (471);

Quaestio ultima: De postpraedicamentis (471—476).

Tractatus:

In duos libros PERI HERMENEIAS seu de interpretatione

Disputatio prima:

Quaeres I: Quid et quotuplex sit signum? (475);

Quaeres II: Utrum voces immediate secerneret an vero conceptus? (475);

Quaestio I: Quid sit enuntiatio, in quo consistit eius veritas et falsitas, et an vera possit transire in falsam? (476);

Quaestio II: Utrum eadem propositio possit transire in falsam et econtra? (481);

Quaestio III: Utrum ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti una sit determinate vera et altera falsa? (485).

Disputatio secunda:

In libros Priorum et Posteriorum (491)

De discursu et concursu praemissarum ad conclusionem (491)

Quaestio I: Quid sit discursus (491)

Quaeres: An praemissae debeant prius praecognosci quam conclusio (497);

Quaestio II: Utrum assensus praemissarum necessitet intellectum ad assensum conclusionis (498).

Disputatio ultima:

De demonstratione (501)

Quaestio I: Quid sit dicendum de demonstratione? (501)

Quaeres I: Quid sit certitudo, et quomodo ab evidentia distinguitur (504)

Quaeres II: Quid sit propositio prima immediata et per se nota (505)

Quaeres III: Utrum in demonstratione debeat admitti circulus et regressus? (505);

Quaestio III: An detur, quid, et quotuplex sit scientia? (506);

Quaestio tertia et ultima Maioris Logicae:

Utrum opinio, fides, suspicio, dubium, simul cum scientia in eodem intellectu de eodem obiecto esse possint? (511—516).